Dnevno smo granatirani veleumnim izjavama kako najavljene promjene u poreznom sustavu imaju za ciljÂÂ povećati standard građana ili dinamizirati gospodarsku aktivnost ili najavljene promjene poreznog sustava neće značajnije povećati poreznu presiju ili sve to u nekoj kombinaciji ili zajedno. U kriznim vremenim mala i nerazvijena zemlja, slučaj Hrvatske, trebala bi smanjivati poreznu presiju, a ona je zapravo povećava. Iako su svi porezi u krajnjoj liniji porezi na dohodak, naglasimo građana – sic!, pojedini porezni oblici mogu imati i imaju različite učinke tijekom procesa prilagođavanja, vremena.

Porezni stručnjaci razlikuju pravnu od ekonomske incidence, dakle, postoji razlika između zakonske i ekonoomske incidence. Zakonska incidenca nam kazuje tko bi trebao, prema slovu zakona, snositi porezno opterećenje, a ekonomska incidenca nam kazuje tko odista snosi porezno opterećenje.

Ortodoksni vjernici tržišne učinkovistosti smatraju da akteri na tržištu maksimaliziraju cijene kako bi ostvarile maksimalni profit, pa uvođenje bilo kojeg poreza u konačnici pada „na leđa“ investitora. To je u suglasju sa stavom Davida Ricarda koji je u svojim Načelima ... iz 1817. godine jasno rekao kako su svi porezi porezi na profit, kapital. Kao obožavatelj Davida Ricarda moram reći da u njegovom stavu ima više nego „zrno istine“. Jednako tako smatram, kao što smatraju pristalice tržišnog fundamentalizma, da ne postoje neutralni porezi, uostalom, kao ni neutralna ekonomska politika. Tu smo priču u Lijepoj našoj imali dosadašnjih godina nebrojno puta slušati kad nas se je, krivo, uvjeravalo kako je proračun socijalni i razvojni. Zapravo nije bio niti jedno niti drugo, a trebao je.

Dakle, porezi se kao klin umeću u proces reprodudkcije i putem valova prenose porezni teret na pojedine sudionike sukladno elastičnostima, cijena, količina (Marsallov kratki, srednji i dugi rok), dohodaka. Imajući u vidu složenu međuzavisnost procesa reprodukcije moguće je tek aproksimativno identificirati ekonomski aspekt incidence. Na žalost, u Lijepoj našoj o ekonomskoj incidenci se ne govori kao da se radi o nekoj „ekonomskoj sramoti“ koju je bolje ignorirati kao da je nema. Najznačajnija mjera koju valja imati u vidu u uvjetima kronične depresije, slučaj Lijepe naše, jest udio države i to kako na prihodnoj tako i na rashodnoj strani proračuna uključivo proračunski deficit. Pri toame valja imati u vidu da deficit proračuna ima inflatorne kao što suficit ima deflatorne impulse. Zato nije čudo da se keynesijanci zalažu za deficitarno financiranje kako bi se pokrenula gospodarska aktivnost. Međutim, na našu nesreću imamo značajni proračunski deficit (daleko veći nego što se zvanično prikazuje kako sam pokazao u mojoj knjizi Porezna reforma i hrvatska kriza) ali i dalje je prisutna malarična depresija koja postojećom filozofijom ekonomske politike neće biti savladana.

Prema tome, potrošne poreze ne plaćaju uvijek potrošači. Ponekad ih uopće ne plaćaju. Primjer su Vodiči koji su se prodavali prije uvođena PDV-a po 100 kuna kao što se i danas prodaju. Dakle, uvođenje PDV-a u potpunosti je opteretilo Rifin i njegovog vlasnika. Drugi je primjer daleko značajniji. Radi se o smanjenju PDV-a u turizmu kako bi se povećala učinkovitost izvozno orijentrirane grane. Kao što smo svjedočili cijene se nisu smanjile iako su se trebale smanjiti da bi hrvatski turizam postao cjenovno konkurentnijim. Međutim, ima slučajeva kada nametnuti porez proizvođač učinkovito prenosi na potrošača. Radi se o nužnim dobrima i uslugama. Naprosto bez osnovnih životnih dobara i usluga nije moguće osigurati egzistenciju pa uvođenje poreza na nužna dobra i usluge rezultira učinkovitim prenošenjem poreza na potrošača. Što više, nije rijedak slučaj da se zbog nvouvedenog poreznog opterećenja cijene povećaju daleko više nego što bi to bilo potrebno imajući u vidu povećanje porezne presije. Dodatno, što je veća kriza to je značaj nužnih dobara i usluga veći pa su veće mogućnosti prevaljivanja poreznog opterećenja unaprijed, na potrošača.

Ipak bilo kako bilo svi su porezi porezi na dohodak građana. Pri tome se socijalno osjetljivi građani zalažu da se u većoj mjeri oporezuju dohoci od kapitala (kamata, renta, profit), dok tržišni fundamentalisti smatraju da se u većoj mjeri oporezuju dohoci od rada. To je dio mikroekonomske prepirke. Na makroekonomskoj razini sukladno društvenim ciljevima valja kontruirati porezni sustav. Naime, makarorazina nam govori o posljedicama (ne)ostvarivanja ciljeva ekonomske poltike. U slučaju hrvatske zbilje nedopustivo je oporezivanje štednje i sva moja upozoravanja su bila besmislena kao toliko puta od osamostaljenja Lijepe naše. Naprosto u uvjetima krize u krizi od presudnog je značaja povećati nacionalnu štednju (zduživati se možemo sve manje) kako bi se povećale investicije i povećao izvoz roba i usluga. I tako dalje. O učincima poreza na štednju govorio sam više puta kako na ovim stranicama tako i na mojim radionicama. Točno je ako mislite da se nitko od veledomoljuba nije pojavio na mojim radionicama. Naprosto dovoljno je u Lijepoj našoj tvrditi da ste patriota i ako vas je čuo dovoljni broj ljudi nema razloga da vaša tvrdnja nije dokaz.

Mili božeÂÂ kud sam zašo

Noć me nađe u tuđini ....